

El plaer de llegir: els nostres infants i la lectura

Ramon Bassa i Martín, *pedagog i especialista en didàctica de la llengua*

Llegir és un verb de conjugació complexa. Llegir requereix tres coses: que hi hagi una persona que vulgui llegir (conjugació personal), el lector; que hi hagi un text per llegir (aspecte creatiu), i que hi hagi un ambient que posi en contacte el llibre amb el lector (aspecte social). Per tant, el verb *llegir* es conjuga individualment pel que fa a l'apropiació del contingut escrit, però també en plural, perquè l'infant necessita els altres per arribar a ser lector. Llegir, com diuen Anna Camps i Isabel Solé (Articles, 41. 2007: 9): «és una manera d'actuar en el món i està interrelacionat amb pràctiques socials molt diverses: escolars i acadèmiques, literàries, etc.».

Com ha dit Janer Manila en diversos escrits, el lector no neix, el lector es construeix. Però el lector no es construeix només a partir del moment que l'infant arriba a l'escola. El lector ja es fa —i es pot fer— abans. I aquest abans és —o hauria de ser— a la família. Malauradament no sempre és així, per condicions econòmiques, socials i personals que dificulten i

...llegir requereix tres coses: que hi hagi una persona que vulgui llegir (conjugació personal), el lector; que hi hagi un text per llegir (aspecte creatiu), i que hi hagi un ambient que posi en contacte el llibre amb el lector (aspecte social)...

poden arribar a impedir que els pares posin en contacte l'infant amb el fet de llegir. Aquí és quan hi hauria d'intervenir l'escola i possibilitar ja a la primera infància aquest contacte amb els llibres i la lectura compartida.

Què poden fer els pares i educadors que volen que els seus fills siguin lectors o participin de l'acte de llegir? Les propostes són múltiples i obertes, i aquí en parlarem només d'algunes:

1) Contar històries i contes a l'infant

S'ha pogut comprovar estudiant quins antecedents familiars tenien els infants lectors, i G. Wells, a *Aprender a leer y escribir*, ens ho explica, que una de les primeres maneres més econòmiques i més eficaces de començar a construir el lector és que els adults contin històries als infants, i que parlin del contingut d'aquestes històries amb ells. O sia, fer una lectura dialògica, una indagació entre l'adult que llegeix i l'infant que escolta (Gordon Wells: *Indagación dialógica*).

Aprenem a ser humans perquè vivim en societat i ens comunicam, dialogam. Aquesta interacció adult-infant és molt necessària des d'un punt de vista psicològic (com ens recorda Vigostky) i educatiu (pensam en Freire).

És clar que això implica moltes de coses més. Així, en primer lloc, vol dir que l'adult dediqui un temps cada dia, que pot ser a l'hora d'anar a dormir l'infant, a contar-li i llegir-li alguna història o algun conte, i això ja des de ben petits, jo diria que ja als dos o tres anys, i ben abans i tot. Els contes populars, les rondalles, les històries, són elements, quasi màgics, introductors al món de les paraules, al món de l'apropiació que la humanitat ha fet al llarg dels segles d'un patrimoni cultural. No sempre hi ha les condicions adequades per trobar o per tenir aquest temps. Però s'ha d'intentar, encara que només sigui un dia o dos a la setmana, sense culpabilitzar-se.

La infància dels nostres fills i filles passa volant, més ràpida del que ens pensam, i no ens n'adonam i ja són a l'adolescència, quan es produeix un replegament interior de l'al·lot o jove. Aprofitar tot el que es pugui fins als deu o onze anys per establir aquest contacte personal i més íntim entre pares, mares i fills, és una oportunitat d'or. I l'eina que tenim és l'hora del conte, l'hora de la història.

També es pot adquirir experiència demanant a les bibliotecàries —faig el plural en femení— que ens proporcionin llibres i contes adients. Per exemple, si el nostre fill o la nostra filla té por, podem explicar-li un conte, una rondalla (un cas podria ser *En Pere Poca-por*) o llegir-li una narració on surti un protagonista que té por, però que lluita contra les dificultats i no es rendeix a pesar de la seva por, o que es creu molt valent i tampoc no ho és tant com diu; això pot servir-li per entendre emocionalment què li està passant.

...una de les
primeres maneres
més econòmiques i
més eficaces de
començar a
construir el lector
és que els adults
contin històries als
infants, i que
parlin del
contingut
d'aquestes històries
amb ells...

2) Que l'infant vegi els pares emprar la lectura i els llibres per obtenir plaer, informació, evasió, compromís...

Un dels principis de la pedagogia és l'exemple: «si vols que jo plori, plora tu també», deien els clàssics. O sia, si volem que l'infant entengui el que significa ser lector, i ho veu a l'àmbit familiar, aquest serà un factor afegit més que ho pot facilitar. La lectura del diari, la lectura d'un llibre, dels avisos que arriben, de les notes escrites que es fan, etc., poden ser alguns d'aquests elements incitadors.

Ja sé que em poden dir que els fills de pares lectors no llegeixen avui en dia, que estan connectats a Internet tot el temps lliure i que els intents dels pares per incitar a la lectura cauen en sac foradat. Bé, no sabem què pot passar quan l'infant sigui ja jove. Ens

cal ser optimistes i pensar que, si possibilitam el contacte de l'infant amb eines creatives i educatives, a la llarga els fruits seran bons.

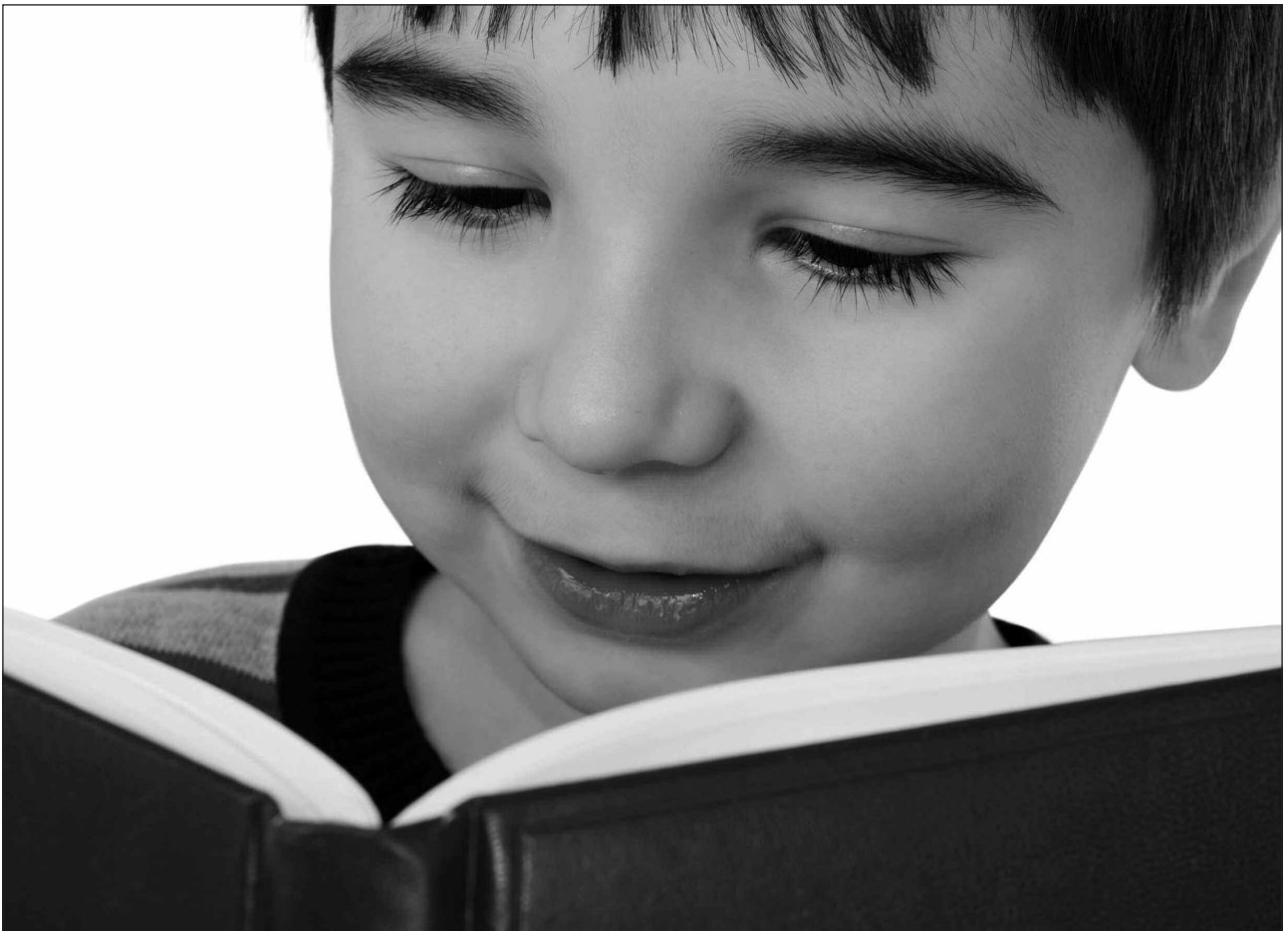
De totes maneres, amb paciència i convicció dels pares, es poden dosificar les hores d'ús de l'ordinador, especialment abans de l'adolescència. Aquesta norma, pactada, podria fer que es disposàs d'un temps extra per llegir. Aquí entrariem en un altre punt sobre com podem usar les TIC, les noves tecnologies, a favor de la lectura, que podria ser un debat ben interessant, però que no encetam ara. També es pot usar Internet com a eina facilitadora de la lectura: trobar temes, contes i històries d'arreu del món, imatges que completin una història, saber cercar i trobar informació, saber ser crítics, etc.

3) Anar a la biblioteca per obtenir llibres i per estar en contacte amb el món i la casa de la lectura

Avui en dia, totes les localitats tenen la seva biblioteca pública, que és una eina molt econòmica per aconseguir llibres nous i clàssics, per donar un servei públic, obert als usuaris, i els o les bibliotecàries, com a professionals especialitzats, poden proporcionar llibres, noves lectures i nous temes. Està molt bé anar-hi amb l'infant quan és petit, que acompanyi l'adult en la litúrgia de demanar un llibre o un còmic. I més ara, en uns moments en què l'audiovisual sembla l'atracció, cal no oblidar el format llibre, fins i tot l'electrònic. Recordem que una biblioteca és, també, la casa on viuen els llibres, i és un servei cultural.

4) Proporcionar un lloc i un temps a l'infant per llegir

L'infant, tant a l'escola com a casa, hauria de tenir un espai on es pogués aïllar, si cal, per a la lectura, pel component personal i íntim que té, essencialment durant l'adolescència. Proporcionar un petit lloc on poder llegir i anar guardant els llibres que es

tenen és una altra manera de possibilitar la lectura. Els petits prestatges de l'habitació en serien un exemple personal, fins a arribar al racó de la lectura a l'aula escolar o a la biblioteca, ja com a component social ampliat.

Però llegir també vol un temps. Tenir un temps per llegir hauria de ser tan reivindicat com el dret a la salut. Darrerament hi ha hagut propostes molt interessants de dedicar a l'escola uns moments en què no es fes res més que llegir. Donar un temps per entrar en contacte solitari o col·lectiu amb la lectura, amb el món dels llibres, especialment als infants per als quals el llibre és quasi un objecte desconegut en l'ambient familiar. Pensem que un cinquanta per cent de les famílies de l'Estat espanyol declaren que no compren mai un llibre.

5) Acostar l'infant i l'adolescent als aspectes estètics de la lectura

Que l'adult, el pare o la mare, llegeixi en veu alta algun fragment d'una obra

...també es pot
usar Internet com
a eina facilitadora
de la lectura:
trobar temes,
contes i històries
d'arreu del món,
imatges que
completin una
història, saber
cercar i trobar
informació, saber
ser crítics....

literària, d'un poema, és una manera d'introduir l'infant en els aspectes estètics i imaginatius de la lectura. La lectura, els llibres triats, haurien d'estar connectats amb la bellesa dels mots, per això recomanaríem la lectura de poesia, i fins i tot la memorització de poemes, que ens acompanyarà com una biblioteca vivent i portàtil al llarg de la nostra existència. Pensem que la poesia ens fa humans, així, sense atributs. Treu de nosaltres un món, unes imatges i unes paraules que traspassen el sentit literal dels mots i ens endinsen en els sentiments i la vida. Una vegada que hem entrat en contacte amb el món de la poesia, s'estableix una relació dialèctica entre humanitat i poesia.

Com ja he dit a l'article "Elogi de la poesia" publicat a la revista *Guix*, número 318:

«L'educació és transformació interior de la persona. Si no hi ha aquesta transformació interna, no hi ha educació, hi ha ensinistrament, inculca-

ció ideològica, moralisme de normes i passivitat transmissiva. És per aquesta transformació interior que la poesia, la novel·la, la música i l'art en general produeixen una educació. L'art autèntic té un sentit profund que ens commou. Si no arriba a l'ànima profunda de les coses, com diu Kundera, és una imitació vulgar, és un art estantís, caducat. Per això, l'obra poètica ha de tenir aquest sentit profund», i afegiria que també ha de tenir aquesta presència en l'educació.

6) Fer que llegir sigui un plaer i un acte imaginatiu

La lectura no hauria de ser un acte tediós, avorrit, sinó una eina per fomentar l'originalitat, la imaginació, l'alegria, l'espontaneïtat, per transportar-nos a mons possibles i a mons imaginats: una illa del tresor, un país de mags, d'éssers fantàstics, un lloc habitat per un infant de fusta que parla i té sentiments, o uns éssers amenaçants o misteriosos.

Com diu Janer Manila: «La imaginació es, por lo tanto, la base de cualquier actividad creadora. Y es esa capacidad del hombre la que hace de él un ser que se proyecta hacia el futuro». És a dir que si no tinguéssim imaginació, no faríem projectes de futur, ens quedaríem sempre en un present tancat. I les lectures són una d'aquestes eines que tenim per desvetllar la imaginació.

I no pensem que la imaginació només ens condueix a la literatura, també per fer ciència cal imaginació. Així, com a exemple: Galileo Galilei no descobrí la Lluna ni va ser el primer a veure-la per un telescopi, però va ser el primer científic que va saber interpretar aquelles ombres que veia i convertir-les en cràters i muntanyes, gràcies a la seva formació artística. Armando Massarenti ens fa fixar com, en contraposició amb el mate-

...l'obra literària
no ho diu tot.
I aquesta és la
riquesa i la qualitat
d'una bona lectura:
que en sortim més
rics que quan hem
començat
l'aventura, com
Ulisses, l'heroi
grec, quan emprèn
el seu viatge de
retorn a Ítaca...

màtic anglès Thomas Harriot, Galileu, que havia assistit a classes de dibuix i hi havia après perspectiva i les tècniques del clarobscur, va poder veure «como juegos de luces y sombras lo que para Herriot sólo eran manchas imposibles de interpretar».

Reflexions finals

No voldria acabar aquestes breus reflexions sense parlar de la diversitat de gèneres i de situacions que ens presenta el contacte amb el text escrit, amb la lectura. Llegir no ha de ser un càstig, ha de ser un plaer. Freinet, un educador francès, deia que en l'educació, com en la vida pràctica, s'ha de despertar la set i no obligar a beure quan no hi ha set.

Pensem que en el fons la lectura és un acte obert. Quan el lector explora el

text es troba amb diverses possibilitats, amb camins diferents que pot seguir. L'obra literària no ho diu tot. I aquesta és la riquesa i la qualitat d'una bona lectura: que en sortim més rics que quan hem començat l'aventura, com Ulisses, l'heroi grec, quan emprèn el seu viatge de retorn a Ítaca.

I per cloure, voldria esmentar unes paraules de Gemma Lluch:

«No podemos privar a las nuevas generaciones del placer que significa leer, de la misma manera que no les podemos privar del placer de pensar; porque ambos nos dan buena vida, se pueden lograr en soledad o en compañía, son baratos, te hacen reír y llorar, etc.

»Justamente porque leemos y pensamos sabemos que la vida, la historia de nuestras vidas, es un fluir continuo de cambio y renovación, pero siempre desde el conocimiento del pasado. Y todo esto requiere lecturas y requiere pensamiento. Y eso requiere tiempo».

Bona lectura a tothom!

Ramon Bassa i Martín és mestre i doctor en Ciències de l'Educació.

Treballa com a professor de didàctica de la llengua a la Universitat de les Illes Balears des de l'any 1976. Al llarg de més de quaranta anys de professió docent ha escrit una setantena d'articles i ha publicat llibres sobre didàctica de la llengua i la literatura, la literatura infantil i juvenil, l'aprenentatge de la didàctica del llenguatge oral i escrit i sobre textos escolars de llengua catalana.